

Kirken Underviser

Det aktuelle tidsskrift for kirkens pædagogik og undervisning

Klasseledelse

2

2022

Indhold

4 Forord Klasseledelse

Af Hanne Høgild, teologisk medarbejder i Konfirmandcenteret, FUV.

11 Nye møbler i konfirmandstuen – nye muligheder

Alternativ møblering af konfirmandstuen giver alternative muligheder og skaber et rum, der er anderledes klasseværelset i skolen.

5 God klasseledelse styrker relationen til konfirmanderne

Få konkrete og brugbare værktøjer til klasseledelse.

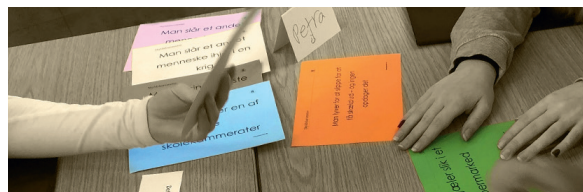
13 Minikonfirmander og klasseledelse – vær tydelig i dine ønsker og diriger med sikker hånd!

Forbered minikonfirmand-undervisningen som et musikstykke, hvor du er dirigenten, der sætter tempo og stemninger.

8 Godt for alle?

Se konfirmationsforberedelsen som et frirum, der ikke er bundet af læringsmål, men hvor der er tid til at skabe en god relation til konfirmanderne.

16 Hjælp konfirmanderne med at opfylde de forventninger, vi har til dem

Klasseledelse går på to ben: Hvordan man sætter rammer, og hvordan man reagerer, når rammerne bliver brudt. Få viden om, hvordan man gør i praksis.

20 »Konfirmander i kirkerummet

Brug kirkerummet som et rum for konfirmationsforberedelse fra start til slut.

22 RELATIONS-KOMPETENCE

Anmeldt af Hanne Uhre Hansen.

Forord Klasseledelse

Af Hanne Høgild, teologisk medarbejder i Konfirmandcenteret, FUV

»Klasseledelse betyder, at underviseren leder undervisningen. Der sættes klare mål for undervisningen, og underviseren gennemfører lektionen uden forstyrrende uro.« Sådan står der på Undervisningsministeriets hjemmeside om ro og klasseledelse. Ét er at definere, hvad klasseledelse er, noget andet er at få det til at fungere i praksis!

Alle undervisere har brug for viden om klasseledelse og redskaber til, hvordan det kan praktiseres i en undervisningssituation – også i konfirmandstuen og i minikonfirmandundervisningen! Kan man nogle af grebene, er der større sandsynlighed for, at der kan gennemføres

en undervisning, der er rar at være i både for præst, konfirmander og minikonfirmander.

I dette nummer af Kirken Underviser bringer vi derfor en række artikler, der fra hvert sit perspektiv sætter fokus på klasseledelse, og vigtigst af alt rummer bladet en masse gode og konkrete redskaber, der kan implementeres i ens egen undervisning. Det kan være små tiltag til som fx at samle telefonerne i et mobilhotel, så de ikke er tilgængelige for konfirmanderne; det kan være at anvende en mere hensigtsmæssig bordopstilling, eller hvordan der etableres fælles regler, og hvordan der kan gribes ind, hvis reglerne ikke overholdes. Klasseledelse er ikke en evne, man er født med og et særligt gen, som nogle få besidder – det er en praksis, der kan læres af alle!

Velkommen til at læse med!

God klasseledelse styrker relationen til konfirmanderne

Af Stinna Ahrenst, religionspædagogisk konsulent i Roskilde Stift, sognepræst og timelærer på Pastorseminariet, Kbh.

I en undervisningssituation er det underviseren, der skal lede og ikke deltagerne, og som underviser er det afgørende at blive god til klasseledelse for at skabe en vellykket undervisning. Denne artikel beskriver forskellige greb, der kan hjælpe klasseledelsen godt på vej.

»Må vi godt selv bestemme, hvor vi skal sidde i dag?« spørger konfirmanderne mig næsten hver gang, vi ses. Og hver gang svarer jeg: »Nej, I sidder, hvor I altid plejer at sidde«. Konfirmanderne sætter sig på deres pladser, og vi kan gå i gang.

Der er mange definitioner af klasseledelse. En af dem lyder sådan her: »Klasseledelse bety-

der, at underviseren leder undervisningen. Der sættes klare mål for undervisningen, og underviseren gennemfører lektionen uden forstyrrende uro.«

Uro og apati er whistleblowers

Eksemplet ovenfor viser det, der måske virker næsten banalt – at det er underviseren og ikke deltagerne, der skal lede undervisningen, men det er ikke altid en selvfølge. Uro og kaos kan præge undervisningen, eller en apatisk stemning kan have bredt sig i lokalet, så det ikke er til at hive et ord ud af nogen. Både uro og apati er whistleblowers og tegn på, at klasseledelsen halter, og at der skal sættes ind for at skabe et bedre læringsmiljø.

Klasseledelse er et sæt spilleregler, der danner rammerne om undervisningen. Det er underviseren, der laver den didaktiske planlægning:

Hvad deltagerne skal gøre, hvordan de skal gøre det, hvornår de skal gøre det, og hvad der skal ske, hvis de ikke gør det. Klasseledelse er den tydelige og klare kommunikation mellem underviser og deltagere, der sikrer, at planerne bliver ført ud i livet. Man kan med fordel inddrage konfirmanderne i at lave reglerne, men i sidste ende er det underviserens ansvar og afgørelse, hvilke regler der gælder.

»Både uro og apati er whistleblowers og tegn på, at klasseledelsen halter, og at der skal sættes ind for at skabe et bedre læringsmiljø.«

Hvordan gør man det så?

Der er mange parametre, der spiller ind i forhold til god klasseledelse. Eksemplet ovenfor viser nogle af dem: Vigtigheden af de faste rutiner og rammer, der er altafgørende for en god og tryk undervisningssituation (se fx: <https://www.youtube.com/watch?v=16e3RMIFikg>). For konfirmanderne er det hele jo nyt, og de har brug for tydelige rammer om, hvordan tingene fungerer her, hvor de er nu. Bordopstilling, pausetid, brug af mobiltelefon, stillesignaler, række hånden op, når man vil spørge og svare, rutiner for skift i undervisningen osv. Alt sammen regler, der skal etableres, før man kan undervise.

Men rammer er også den didaktiske opbygning af de to ugentlige lektioner. Det er godt at bygge undervisningen op med samme rækkefølge hver gang og skrive programmet op på tavlen og gennemgå det som indledning. Så ved alle, hvad der skal foregå, og hvor langt man er i programmet i løbet af lektionerne. Det giver ro på og overskud til at deltage, også hvis man gør det samme hver gang: Fx kan man begynde i kirken med en andagt, der er bygget ens op fra gang til gang. Tilbage i konfirmandstuen har underviseren et oplæg, derefter arbejder konfirmanderne, så har man en øvelse, og til slut skal konfirmanderne måske fremlægge for hinanden eller lave noget kreativt.

Tryghed og relationer

Et trygt og rart undervisningsmiljø med lige deltagelse af alle er et andet parameter for god klasseledelse. Et trygt undervisningsmiljø får man ved at opbygge en god relation til konfirmanderne, og vigtige ingredienser er humor, sårbarhed, relationsskabende aktiviteter, faste rammer, åbenhed for spørgsmål, dialog og medindflydelse for konfirmanderne (se: <https://www.youtube.com/watch?v=4nHlMqd59QU>).

Variation og inddragelse

Det er meget vigtigt at variere sine undervisningsmetoder med konfirmanderne. Man må vælge undervisningsmetoder, der inddrager konfirmandernes livsverden, spørgsmål og svar i sin undervisning. Hvis konfirmanderne fornemmer, at undervisningen er relevant for deres liv, og at underviseren gerne vil inddrage dem og høre deres bidrag til et emne, øger man deres motivation til at deltage i undervisningen. Det forudsætter, at man som underviser kan lave sin didaktiske planlægning ved at inddrage dialogmetoder i undervisningen, så konfirmanderne også kommer til orde. Når man selv får lov at formulere sig, sidder stoffet også bedre fast, og man har faktisk lært noget den dag (se: <https://www.youtube.com/watch?v=fc7J-gBoDiOA&t=397s>). Når man vælger dialogiske metoder, bliver konfirmanderne hørt, og det mindsker også den modstand, der kan forekomme blandt nogle konfirmander mod alt det med Gud og kirke.

Variation i undervisningsmetoderne minimerer i betragtelig grad forekomsten af både apati og uro. Konfirmanderne har energi i deres kroppe, og for længe stillesiddende lytten til en underviser, der taler, giver sig udtryk i apati, så underviseren ikke får de svar, man spørger efter, eller uro, så underviseren ikke kan få ørenlyd. Det optimale er en vekslen mellem forskellige undervisningsrum (konfirmandstue, kirkerum og udendørs) og mellem forskellige metoder med inddragelse og dialog.

Klasseledelse er noget af det vigtigste at blive god til, når man skal undervise. Ledelsen af deltagerne, af rummet og af undervisningen er fundamentet, og når det er på plads, er det både sjovt og meningsfuldt at undervise.

*»Variation i undervisningsmetoderne
minimerer i betragtelig grad forekom-
sten af både apati og uro.«*

Litteratur

Bergkasted m.fl.: Relationsorienteret klasseledelse. Dafolo

- https://emu.dk/sites/default/files/2019-10/Vidensnotat%20-%20klasseledelse_GRUD2.pdf
- <https://www.uvm.dk/folkeskolen/laering-og-laeringsmiljoe/ro-og-klasseledelse/om-ro-og-klasseledelse>

Google klasseledelse – der ligger mange gode eksempler på vellykket klasseledelse

Godt for alle? Inklusionsperspektiver på klasseledelse

Af Johanne Langkjær Fårup, sognepræst, underviser af konfirmander på specialskole samt underviser på FUV i kateketik/inklusion.

Hvordan skaber man rammerne for et stærkt fællesskab, hvor der er plads til alle? Kan nogle af de tanker, strategier og erfaringer, som man på skole- og fritidsområdet har gjort sig om inklusion, inspirere klasserumsledelsen i konfirmandstuen?

Inklusion – hvad er meningen?

Inklusion er et mangetydigt og »flydende« begreb, der både kan betegne et politisk projekt, en specialpædagogisk strategi og et grundlæggende menneskesyn. Alle tre aspekter spiller en

rolle i folkekirkens møde med konfirmander. Det politiske projekt har betydet, at fra og med folkeskolereformen af 2014 har flere børn med anderledes adfærds- og indlæringsmønstre flyttes fra specialundervisning til almenundervisning. Herved vil alle præster i større eller mindre grad møde inklusionstematikken på deres konfirmandhold. Dette fordrer en løbende refleksion over specialpædagogiske strategier, for hvordan håndterer vi helt almindelige, dødelige teologuddannede sognepræster både didaktisk og lavpraktisk denne pædagogiske virkelighed? Sidst men ikke mindst giver inklusion som et grundlæggende menneskesyn netop særlig god mening i en kirkelig sammenhæng. For evangeliets grundfortælling og budskab er vel netop et inkluderende fællesskab på alle parametre.

»Det handler om at være bevidst om vigtigheden af relationsopbygning – at give sig tid til at lære konfirmanderne at kende, for det har vi faktisk (fri)rum til.«

Inkluderende kultur

Udfordringen er, at vi modsat skolen typisk kun ser konfirmanderne en gang om ugen i et relativt kort tidsrum. Mange gruppedynamikker og handlingsmønstre er allerede internaliseret på godt og på ondt. Men muligheden er modsat skolen, at vi ikke er bundet af læringsmål, fast pensum eller på forhånd defineret faglig progression. Vi har ingen faglig afrapporteringspligt videre i skolesystemet. I den forstand er kirken et frirum. Når kirken møder konfirmanderne, sker det derfor (forhåbentligt) både med en intention om, at de skal lære noget (om kristendommen), men med et lige så stort ønske om, at de må føle sig hjemme i kirken, at der her plads til dem og det, de kommer med. Nyere forskning peger på relationsopbygningen mellem lærer og elev som særdeles betydningsfuld for, at god undervisning kan lykkes i almindelighed og for inklusion i særdeleshed. Det er ifølge Louise Klinge, forsker i lærer-elevrelationer, et helt gennemgående træk, at de gode relationer opstår, når eleverne føler, at de har betydning for deres lærer. Når de kan mærke, at lærerne »vil dem« og tager ansvar for den gode stemning i klassen (Klinge, 2018, s. 21). Samme forsker peger på vedholdenhed som en vigtig faktor, nemlig at relationsopbygning er noget, der sker hver gang. Supplerende undersøgelser på samme felt viser, at børn påskønner, når deres lærere har høje og positive forventninger til dem. Kan vi i konfirmandstuen skele til nogle af disse indsigter? Det handler om at være bevidst om vigtigheden af relationsopbygning – at give sig tid til at lære konfirmanderne at kende, for det har vi faktisk (fri)rum til. At give plads til organiseret hygge, hvor man spiser og snakker sammen. At være nysgerrig på dem og deres interesser, og hvor de har deres forcer både i forhold til at se den enkelte konfirmand, men også for at de måske kan få øje på noget hos hinanden, som de måske ikke har set og lagt mærke til før. At lære navnene hurtigt og organisere lokalet så du

kan have øjenkontakt med alle. Det er ikke kun i skolen, at børn/unge sætter pris på at blive mødt med positive forventninger: »Kære 7.a. Jeg har glædet mig meget til at lære jer at kende. Konfirmanderne fra jeres skole plejer at være gode imod hinanden. Det virker I også til.«

» ... så er det hensigtsmæssigt, at rytmen indledes ved at »leve« i den samme gentagne struktur hver gang i en fast genkendelig struktur, hvor elementerne har samme rækkefølge,«

Inkluderende struktur

I bogen »Hvordan rummer vi børn med særlige behov? En udfordring til spejder og FDF« beskrives vigtigheden af gentagelse og genkendelighed – ikke mindst i en inklusionssammenhæng. Når børnene ved, at mødet starter og slutter på samme måde og ved, hvor man skal hen at sidde/ligge, så skal de ikke bruge mental energi på at holde styr på disse ting, jo mere ro og overskud skaber det (Olsen, 2013 s. 122). Oversat til konfirmandstuen gælder det dels om at være et skridt foran og på forhånd have gennemtænkt svar på de 9 Hv'er. Hvad skal jeg? Hvorfor? Hvornår laver vi det? Hvor laver vi det? Hvem er jeg sammen med? Hvilke ting/redskaber skal jeg bruge? Hvor lang tid varer det? Hvordan kan jeg se, at jeg er færdig? Hvad skal jeg bagefter? (Mogensen, 2010, s. 46) Når man vil undgå for mange regibemærkninger og korrektioner undervejs, så er det hensigtsmæssigt, at rytmen indledes ved at »leve« i den samme gentagne struktur hver gang i en fast genkendelig struktur, hvor elementerne har samme rækkefølge, også selvom tema og aktiviteter skifter, fx:

- andagt i kirken med fast plads
- gå i sognegården
- orientering fra præsten
- aktivitet 1
- aktivitet 2
- plenumsnak
- genkendelig afrunding.

Med en klar struktur og en fast og genkendelige ramme og rytme kan der sagtens være plads til

et varieret indhold, og konfirmanderne bliver netop særligt opmærksomme på det varierede indhold, når strukturen er genkendelig.

Inkluderende praksis

En forskelligartet konfirmandgruppe kalder på forskelligartede metoder. I folkeskolen har man i adskillige år arbejdet med »undervisningsdifferentiering« – et princip, som tager udgangspunkt i elevernes forskellige forudsætninger, potentialer, behov og interesser. Set i et inklusionsperspektiv er der den vigtige bibetydning, at der intet godt kommer ud af at stille et krav, som eleven ikke kan magte. Oversat til konfirmandstuen gælder det om at vælge de undervisningstilgange, hvor de alle kan rummes, uden at de enten synes, det er for barnligt eller for svært. Sagt på en anden måde handler det om at vælge aktiviteter og metoder, hvor der er flere veje til succes, dvs. aktiviteter, hvor der er en lav dørtærskel, men højt til loftet! Har man en gang prøvet at tvinge en (for) svær opgave igennem hos alle ("Nu skal I flette julehjerter"), og resultatet blev derefter, så er det bedre at brede opgaven ud og lave assorteret julepynt! I en travl præstehverdag er der ingen grund til at opfinde den dybe tallerken hver gang, hvis du har fundet noget, der virker, så er det bare med at holde fast og fortsætte. Det gælder om at prøve sig frem fra forskellige vinkler og forsøge at finde metoder/aktiviteter, der har det til fælles, at de forsøger at favne mangfoldigheden i gruppen.

Nødvendigt for nogle – godt for alle?

Det, der er nødvendigt for nogle, kan vise sig at være godt for alle. En klar struktur, der gentager sig, har også dannende karakter. En elementarisering af stoffet til det enkle og centrale, som alle har adgang til, kommer alle til gode – også sognepræster, der får lejlighed til at gennemtænke, hvorfor vi gør, som vi gør, og siger, som vi siger. En større forskellighed i metoder, end vi måske har været vant til, åbner for flere koblingsmuligheder mellem stoffet og livsverdenen for alle konfirmander og er dermed til gavn for hele holdet. Og endelig til sidst: Inklusionstematikken er fortsat en stor udfordring i folkeskolen selv med de bedste intentioner og faglige forudsætninger. Men spørgsmålet er, om

ikke en grundig indtænkning af inklusion i alle begrebets betydninger åbner for perspektiver og indeholder frugtbare muligheder (og ikke (kun) begrænsninger) i undervisningen i konfirmandstuen, når nu kirken som inkluderende fællesskab og frirum er rammen (og målet?). En inkluderende kultur, struktur og praksis, der er nødvendig for nogle, men dybest set god for alle.

Litteratur

Klinge, Louise: »Relationskompetence«; Aarhus Universitetsforlag, 2018.
Olsen, Ninna M. Fløistrup: »Hvordan rummer vi børn med særlige behov? – en udfordring til spejder og FDF«; Forlaget 55° Nord, 2013.
Mogensen, Helle Balle: »Børn med særlige behov – en praksisguide til rummelighed«; Psykologisk Forlag, 2010.
Broman, Annika, Mattson, Birgitta og Öjermo, Carina: »Nødvendigt for nogle – godt for alle – om undervisning af konfirmander med særlige pædagogiske behov«; Aris Underviser, 2007.

Nye møbler i konfirmandstuen – nye muligheder

Af Jonas Dean Weisenberg, sognepræst Alle-sø-Næsbyhoved-Broby

I sensommeren 2021 indviede vi vores nye sognegård, Anneksgården. Baggrunden var dels, at stadig større konfirmandhold havde gjort, at vi var vokset ud af vores tidligere undervisningslokale og dels, at når der var foredrag i den gamle sognegård, så var lokalet også ofte for småt. De nye rammer blev skabt med blik for konfirmanderne og tager højde for forskellige tilgange til undervisning.

I vores nye sognegård fik vi to gode undervisningslokaler, og i processen havde vi en god samtale i menighedsrådet om, at med to lokaler var det oplagt at skabe to forskellige undervis-

ningsrum, der kunne give forskellige muligheder for undervisning. En af overvejelserne var, at vi gerne ville, at det ene af lokalerne ikke var indrettet med borde og stole som et almindeligt klasselokale. Det skulle gerne gøre, at indretningen også åbnede for, at både præst og konfirmander fandt nye veje i forberedelsen.

Vores løsning blev, at vi i det ene lokale har bordene stående i hestesko. Den placering gør, at indretningen lægger op til en fælles dialog i klassen, fordi konfirmanderne kan se hinanden. Samtidig gør bordene, at det er nemt, når de skal sidde med materialer foran sig.

I det andet lokale derimod har vi købt scenekasser med og uden hynder samt nogle puffer. De er placeret i tre mindre klynger, og det er en opstilling der primært lægger op til gruppearbejde.

»For vi ville bevidst ikke have borde, fordi konfirmationsforberedelsen i det lokale skulle lægge op til at være anderledes, end når de var skolen.«

Første gang konfirmanderne kom ind i lokalet, kom de med kommentarer som »sejt med sofaer«, »det ligner slet ikke et klasselokale« og »hvorfor er der ingen borde?« Alle kommentarer bekræftede vores tanker med indretningen.

For vi ville bevidst ikke have borde, fordi konfirmationsforberedelsen i det lokale skulle lægge op til at være anderledes, end når de var skolen. Det kunne i stedet være gruppearbejde i deres små klynger og andre opgaver, der krævede bevægelse rundt i rummet. Det kunne være en film, de kunne lægge sig ned på »sofaen« og se, og som vi derefter kunne tale om. De gange hvor de har skullet skrive noget ned, har de haft nogle clipboards til deres papir.

Nu hvor det har været i brug gennem et halvt års tid, har indretningen med scenekasserne vist sin styrke. Didaktisk set har det for mig som præst betydet, at jeg har skullet gennemtænke min undervisning mere og tilpasse den til de nye omgivelser. Vi har kunnet bruge gulvet mere. Når de har skullet skrive noget ned, har de fået nogle clipboards til deres papir.

Konfirmanderne udnytter den mobilitet, der er i rummet, når de flytter rundt på pufferne og på den måde skaber nye rum i rummet. Samtidig har sofaerne, som konfirmanderne kalder dem, også gjort, at dem der gerne vil sidde tæt, har kunnet det, og dem der har brug for mere ro omkring sig, har kunnet finde en plads, der matcher det. Det er ikke muligt i en hesteko.

Når de hjemmegående mødre kommer en gang ugentligt med deres børn, gør de brug af møblerne, ligesom vores kor rykker klaveret ind i midten, og bruger det, når de mødes. Da vi i ugen op til påske havde besøg af 4. klasse, brugte vi også scenekasserne til at stå i flere niveauer, da alle 43 børn skulle synge, så organisten havde bedre overblik over dem.

Scenekasserne er købt hos Højer Møbler, som arbejder meget med mobilitet i læringsrummet.

De skriver selv om scenekasserne, at »ved hjælp af greb på begge sider af kassen kan den let flyttes og lynhurtig omdannes til f.eks en teaterscene, et udstillingspodie, en formidlingstrappe, et fordybelsesmøbel – hvis man bygger op i højden – et loungemiljø – hvis man tilføjer lidt puder.«
<https://hojermobler.dk/produkt/scenekasse/>

Læring gennem bevægelse

Vi har også inddraget vores udendørsarealer som en del af læringsrummet. På fliserne rundt om Anneksgården kan konfirmanderne og andre gå et Fadervor, så læringen sker gennem bevægelse. På sigt har vi besluttet os for at få den lagt på fliser langt ud i græspælden.

De stencil, som vi har brugt til at skrive Fadervor rundt om vores sognegård, har vi købt gennem konfirmandcenteret. Til en start har vi brugt noget kridt farve til at tegne ordene op med, men på sigt, når de er placeret på deres endelige plads, vil vi vælge noget mere vejrbestandig.

De kan købes her <https://shop.konfirmandcenter.dk/shop/shop/til-undervisningen/stencils-fadervor>

Minikonfirmander og klasseledelse

– vær tydelig i dine ønsker og diriger med sikker hånd!

Annette Molin Brautsch, sognepræst i Flintholm Kirke, Frederiksberg og religionspædagogisk konsulent i Københavns Stift

Minikonfirmander i 3.-4. klasse er en festlig mundfuld at få ind ad døren. Grib glæden og tæm den ved at forberede din undervisning som et musikstykke med mange temopskrift, som I sammen kan flyde ind i – hurtigt, langsomt, kraftigt, stille. Du er dirigenten, og du skal få det bedste frem i dine små »musikere«.

Ballonbønner i stilhed eller i fryderåb?

Ideen med at lade minikonfirmanderne skrive bønner på små sedler og presse dem ind i en ballon, som fyldes med helium, er god. Men det

kan ske på to måder: den vilde eller den stille. Du skal som underviser afgøre dig for, hvordan du ønsker, oplevelsen skal være for børnene. Når du ved, hvordan du vil have det, så vis dem det ved at opføre dig sådan. På den måde kan børnene afkode »din stil« i kropssprog og tone. Du bestemmer, om de skal være vilde eller stille, for det er dig, der sætter rammerne/grænserne. En af mine kollegaer lavede ballonbønner med sit hold et år, og jeg kom tilfældigt forbi 20 meget stille børn, som stod på kirkepladsen, og på præstens ordløse »1,2,3«, kun angivet med fingrene, slap de ballonerne. Alle stod stille og nød synet af de svævende farver og gik ind i kirken igen og sluttede dagen af. Sådan havde han planlagt aktiviteten, og de var ikke i tvivl om, at dette skulle foregå i ro.

*»Noget skal være stille (pianissimo),
noget skal være aktivt og hurtigt
(allegro), og enten skal det lande igen
i langsomhed (adagio), eller også skal
det blæses ud i sang eller andet fest-
ligt (crescendo).«*

Pianissimo – Forte – Crescendo

Jeg lavede samme aktivitet med mine minikonfirmander et andet år, men valgte at tilgå »ballonscenen« anderledes. Ligesom et stykke musik gennemtænker jeg undervisningen, når jeg planlægger den. Noget skal være stille (pianissimo), noget skal være aktivt og hurtigt (allegro), og enten skal det lande igen i langsomhed (adagio), eller også skal det blæses ud i sang eller andet festligt (crescendo).

Mit hold var vilde – og det var planlagt! Den glæde, der opstår omkring en heliumbeholder, er meget stor, og den glæde tillod jeg. Med en farvet ballon i hånden og den lille personlige bøn inden i havde dagens tidligere fordybelsesopgave nu brug for luft og latter, syntes jeg. Vi løb udenfor med al vores ophobede energi og slap ballonerne i fryderåb og højstemt glæde. Min kollega så det og kommenterede bagefter på, »om jeg havde styr på dem?« Jo, det havde jeg bestemt, men bare ikke på den måde, han ville have gjort det.

Inden ballonscenen havde vi i ro og mag (adagio) arbejdet med fadervor, som de havde talt om to og to og i stille fordybelse (pianissimo) samlet fadervor som en personlig perlenøglering.

*»Vi har alle forskellige grænser, som
børnene har mulighed for at bevæge
sig inden for. Jeg kalder fx mig selv
for »venlig, men bestemt«.«*

Planlæg med temposkift

En gammel talemåde siger, at »eksamen er den flittige elevs fest.« Der er en stor sandhed i det, for ved planlægning skaber man overblik for deltagere og overskud hos sig selv. Men selv-

følgelig har man også lov at være heldig eller møjeheldig, at censor fx har en dårlig dag... Vi gør vores bedste, og enhver underviser er forskellig i sin tilgang til klasseledelse. Vi har alle forskellige grænser, som børnene har mulighed for at bevæge sig indenfor. Jeg kalder fx mig selv for »venlig, men bestemt«. Det vigtigste er at lave et godt flow i dagens tema, så der kommer information, aktiviteter og temposkift. Undervisningen er bedst, hvis den har lidt af det hele til alle sanserne: (øre) langsomhed, (øje) rolighed, (gøre) hurtighed, kraftfuldhed (forte). Hvis jeg er dirigenten, så er min opgave, at få det bedste frem i musikerne.

Mine bedste tips og tricks til klasseledelse

- Lær børnenes navne – øv dig! Det giver øjeblikkelig lydhørhed og anerkendelse hos det enkelte barn at blive »set og hørt«. Lav evt. fast bordplan
- Brug et ritual hver gang. Det giver ro og genkendelighed – 10 minutter. Tænd lys i lysgloben, knæl ved alteret og bed fadervor. Ring med en lille klokke, som går på skift hver gang, det skaber forventning: Hvem får opgaven næste gang?
- Skab overblik! Vis hvad du vil, så kan børnene bedre afkode din »ledelse« af dem
- Brug piktogrammer (billeder af dagens aktiviteter). Så kan alle følge med og blive trygge i dagens program og forløb ikke mindst. Spørgsmålet: »Hvornår er der pause?« er besvaret fra start
- Tag udgangspunkt i hvad DU vil have. »JEG vil gerne have, at I lægger jer ned på kirkebænkene i stilhed og lytter til fortællingen!« Så har du sat rammen, identificeret opgaven og musikken i den (pianissimo) samt venligt vist, hvem der bestemmer her – det gør du
- Fysisk nonverbal klasseledelse. Stil dig/sæt dig hen ved siden af den/de urolige, læg en hånd på skulderen, giv den urolige en »betroet« opgave. Fx hente frugten eller tørre tavlen af
- Brug børnenes sanser: Når du skal lave din plan for dagen, så sørg for, at der er noget for alle sanser. Noget at se på, noget at lytte til, noget at gøre samt evt. lugte til og smage på i aktiviteten.

Hvis du i et uroligt rum forgæves prøver at skabe ro ved at sige: »Vil I være søde at sætte

jer ned og høre efter!« så giver du dem for det første et valg: »Vil I?« og for det andet har du bedt dem om at være noget, de ikke gider være lige nu: »søde.« Vend tankegangen om og brug tydelige imperativer, ikke fordi du er streng, men fordi sådan vil du/dirigenten have det, når I skal være sammen. »Sæt jer ned og se her ...« og så vis dem noget interessant, så de spærrer øjnene op og taber kæben.

ikke kommer til orde eller får mulighed for at melde sig ud af undervisningen. Bordgrupper fungerer ifølge min erfaring bedst og gerne med fire konfirmander i hver. På hver plads skal der ligge en mappe med et navneskilt. Grupperne er så vidt muligt inddelt med to piger og to drenge i hver. Kan man ikke det, kan man lave rene pigeborde, mens det sjældent virker at lave rene drengeborde. Det er underviseren, der laver grupperne, ikke konfirmanderne, som ofte vil sætte sig ved siden af deres bedste ven eller veninde, som de sjældent arbejder godt sammen med.

»Et læringsrum skal ledes som et fællesskab, hvor også konfirmandernes stemmer og meninger tæller.«

Hvad vil vi opnå?

Bordopstillingen skal selvfølgelig understøtte undervisningsmetoderne. Gruppeopstillingen understøtter, at konfirmanderne kan tale sammen i par og i gruppen og på den måde få sat ord på de spørgsmål, præsten stiller. Det hjælper de unge til at nå at tænke sig om og låne ord fra hinanden, så samtalen bliver bedre og får deltagelse fra flere. Og her er vi inde ved et centralt sted i begrebet klasseledelse. Centralt i klasseledelsen står begreber som dannelse, demokratisk ledelse, elevinddragelse, kritisk dialog og fællesskab. Et læringsrum skal ledes som et fællesskab, hvor også konfirmandernes stemmer og meninger tæller. At gå til præst er at få mulighed for at sætte ord på, hvad man tror på, og undersøgelser viser, at tro udformes i dialog med andre. Den primære taletid i konfirmationsforberedelsen bør derfor ikke ligge hos præsten, men hos konfirmanderne. Det er dem, der i kvalificeret med- og modspil fra præsten skal formulere, hvor og hvordan, de f.eks. møder tilgivelse i deres liv, eller hvilke bekymringer de går med for vores alle sammens verden.

Samarbejde med forældre og lærere

En anden slags forberedelse er at vide, hvem man får mellem hænderne i konfirmandstuen. Fx har jeg både prøvet at have et hold, hvor

de fleste af konfirmanderne kom fra en Team Danmark-skole og spillede håndbold næsten al deres vågne tid, men det kan også være holdet fra specialklassen, eller det hold, hvor næsten ingen kan læse. I alle tilfældene vidste jeg det på forhånd, fordi vi hos os holder indskrivning i februar-marts måned. Her beder vi forældrene fortælle os, hvis der er noget, vi skal vide, pædagogisk set. Det kan være særlige behov, dødsfald i familien, hvis det er en særlig aktiv eller dysfunktionel klasse osv. Dernæst tager jeg kontakt til de unges lærere, som godt nok ikke pga. GDPR-reglerne kan sige noget specifikt om den enkelte elev, men sagtens kan hjælpe med gode råd og undervisningsmetoder, der er gode til netop den klasse eller kan afhjælpe de særlige pædagogiske udfordringer. Man gør sig selv en kæmpe tjeneste ved at investere tiden i det, så man kan forberede sin undervisning ud fra dem, man skal undervise.

Forskellige undervisningsmetoder

Når man som underviser hjemmefra planlægger sin undervisning, vil det betyde, at man må veksle mellem undervisningsmetoder, der inddrager konfirmanderne. Det kan være Cooperative Learning-moderne Quiz & Byt, Fang en Makker eller Walk & Talk; det kan være kreative metoder som at male et salmevers og holde fernisering for forældrene bagefter eller ikonmaling med konfirmationsordene til konfirmationen; det kan være salmesang og -dans, påskeløb, digitale metoder som Kahoot eller Padlet, filosofiske øvelser med skyldsbarometer eller tilgivelsesskillelinje; det kan være tavlestafet og andre konkurrencer eller drama og stillbillede osv. Mulighederne er mange, men fælles for dem er, at de inddrager konfirmanderne og tvinger dem til at sætte ord på kristendommens centrale pointer.

Dette skal selvfølgelig ske i vekselvirkning med noget af det, præsten gerne vil formidle til konfirmanderne, men det må aldrig blive for ensidigt og monologpræget, for så står konfirmanderne af med det samme.

Variation og tydelig kommunikation

Hvis man som underviser varierer sin undervisning mellem forskellige metoder, vil man også opleve, at der i overgangen fra en øvelse er afsluttet, og til den næste kommer i gang, vil opstå uro. Det kræver meget, meget stor tydelighed af underviseren at mindske den uro og få sat den nye aktivitet godt i gang, så alle har forstået opgaven og er klar til at gå i gang. Tydelig kommunikation om, hvad man skal gøre, hvor, hvor længe, sammen med hvem og evt. med hvilke værktøjer er afgørende, for ellers får man en masse forvirrede konfirmander. Og konfirmanderne er en særlig målgruppe. Deres hjerner er ikke fuldt udviklede endnu, og de områder, hvor udviklingen mangler, er dem, vi kan forstørre med tydelig kommunikation. Det kan betyde, at vi skal gentage beskeder flere gang, hjælpe nogle af konfirmanderne enkeltvis og både skrive, sige og vise, hvad vi vil have dem til.

»Det kan betyde, at vi skal gentage beskeder flere gang, hjælpe nogle af konfirmanderne enkeltvis og både skrive, sige og vise, hvad vi vil have dem til.«

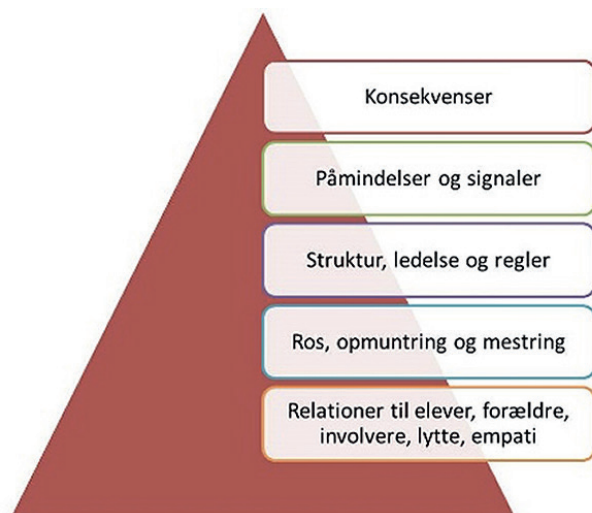
Klare regler

Som jeg lagde ud med at skrive, må man gøre sig klart, hvilke regler og omgangsformer, der skal gælde i konfirmandstuen. Hos mig har jeg de regler, at man skal være stille, når de andre taler og række hånden op, når man vil sige noget. Det kan lyde banalt, men det er alligevel tit nødvendigt at gentage reglen for at håndhæve den. Det er heller ikke i orden at råbe ukvemsord som spasser, bøsserøv osv. efter hinanden, for en af de vigtigste forudsætninger for at gå til præst hos mig er at skabe et trygt fællesskab, hvor alle kan være med og tør sige noget. Man skal også komme til tiden, man skal melde afbud, og man skal deltage aktivt og gå i kirke. Ud over disse regler gælder de regler, konfirmanderne og jeg laver sammen den første gang, vi er samlet. Igen for at inddrage og skabe et godt fællesskab.

»Det handler om at tænke sig om og få lagt en strategi for, hvordan man vil reagere og håndhæve sine regler og tydeligt få vist konfirmanderne, hvem der bestemmer og har ledelsen i rummet.«

Hvad så, når det ikke virker?

Alt det ovenstående er overvejelser, man kan gøre sig på forhånd, men den situationsbestemte klasseledelse er den, man som underviser skal udføre, når man står midt i en situation, hvor præst og konfirmand ikke er enige om, hvordan tingene skal være, og hvor en konflikt kan være under opsejling. Et eksempel: Konfirmanderne bliver hver gang bedt om at slukke deres mobiler og lægge dem ned i tasken. Igen og igen måtte jeg som underviser kommentere på det og bede om, at mobilen blev lagt væk. Eller et andet eksempel: Konfirmanderne begynder at komme for sent. I begyndelsen bare lige to minutter, men efterhånden mere og mere. I tilfældet med mobilerne valgte jeg at begynde at samle telefonerne ind og først udlevere dem, når de skulle bruges i undervisningen. I det sidste tilfælde, hvor konfirmanderne kom for sent, blev det italesat flere gange, uden at det hjalp. Derefter begyndte jeg at notere fravær, hvis de kom for sent, og så forsvandt problemet. Andre gange har jeg været nødt til at skrive til forældrene for at håndhæve reglerne, og forældrene er som regel gode til at bakke op. Det handler om at tænke sig om og få lagt en strategi for, hvordan man vil reagere og håndhæve sine regler og tydeligt få vist konfirmanderne, hvem der bestemmer og har ledelsen i rummet. Af Stinna Ahrenst, religionspædagogisk konsulent i Roskilde Stift, sognepræst og timelærer på Pastorseminariet, Kbh.

Tiltagspyramiden – hvad gør man, når intet hjælper?

Alt det ovenstående er en beskrivelse af det, man også finder i Tiltagspyramiden (se billedet). Man begynder nedefra, og med de tiltag kan langt de fleste ledelsesmæssige problemer løses. Men nogle gange er der intet, der hjælper. Hvad gør man fx med en konfirmand, der udviser modstand, saboterer undervisningen, udfordrer præstens autoritet (for meget) eller som ligefrem er voldelig over for de andre på holdet? Igen må man gøre sig klart, hvordan man vil reagere, før man står i situationen. En løsning kan være at trække konfirmanden til side efter undervisningen og lave en aftale om, at man de kommende gange kan se forbedringer. Hvis det ikke hjælper, skal forældrene måske på banen, og man må tænke igennem, hvordan man vil håndtere den samtale. Hvis det heller ikke hjælper, kan man tilbyde eneundervisning. For at det ikke skal tage for meget ekstra tid, kan man sende et sæt opgaver, der ligger på Konfirmandcentrets hjemmeside som onlineundervisning. Fordelen ved opgaverne er, at de ikke kræver, at man retter dem, men er tilrettelagt, så konfirmanden løser en masse opgaver, og enkelte af dem slutter af med en test. På den måde giver man konfirmanden et tilbud, der kan føre til, at vedkommende kan blive konfirmeret, og man smider ikke nogen af holdet med fare for klagesag og dårlig omtale samtidig med, at det gør undervisningssituationen for de andre og såmænd også for præsten selv sjov og god igen.

Succes med klasseledelse

Klasseledelse er en af grundstenene i god undervisning, og det er vigtigt at få det til at fungere. Det er noget, man skal øve sig på og gøre sig umage med og bruge tid på at blive bedre til, men til gengæld giver det også sjovere og mere meningsfuld undervisning for både konfirmander og præsten.

Konfirmander i kirkerummet

Af sognepræst Tina Skov Løbner, Marie Magdalene

I alle de 15 år jeg har undervist konfirmander, er langt over hovedparten af timerne foregået i kirkerummet, mere af nød end af lyst, idet vi altid har to hold samtidig, men kun én konfirmandstue. Men det kan altså noget at bruge kirkerummet så meget.

Hver gang starter vi begge konfirmandhold op i kirkerummet, stearinlysene er tændt og min kollega og jeg skiftes til at holde en andagt. Vi synger to salmer, siger Trosbekendelsen sammen og så er der genfortælling af søndagens tekst; for nylig genfortalte jeg »Den fjerde vismand« og talte om gaver i vores liv – hvad der nu rører sig i samfundet, i mit/min kollegas eller konfirmandernes liv. Herefter går det ene

hold i konfirmandstuen, og det andet bliver i kirken.

Et rum for samtaler og indlevelse

Det store kor i vores kirke gør, at vi kan sidde på hynder eller stole rundt ved knæfaldet og døbefonten og dermed være tæt på det, som konfirmationsforberedelsen for mig at se drejer sig om: Hvad betyder kirken, kristendommen, dåben, nadveren, Gud i mit og deres liv?

Vi sidder rundt om døbefonten, når vi taler om dåb. Vi har ind imellem lavet en lille dåb med konfirmanderne som forældre, faddere og bedsteforældre, søskende mv. Indimellem går det rigtig godt, andre gange bliver der brugt meget krudt på, at bedstefar ikke hører så godt og derfor råber, eller at de små søskende løber rundt i kirken imens. Men ofte er der stor lydhørhed og indlevelse, og vi har fået gode samtaler rundt

om den døbefont, som vi er heldige at mange af konfirmanderne er døbt i. De har en ting eller et billede med fra deres egen dåb, og vi sammenligner deres Dagmarkors med det store krucifiks på væggen, og hvad de ellers har med.

Vi har brugt at ligge på kirkebænkene og høre »Superior« af Tim Christensen (og dét at høre et rocket nummer for fuld knald i en kirke gør godt nok noget for konfirmandernes opfattelse af både musik og rum...) og derefter tale om gudsbilleder; vi har brugt »Kort om Gud«, kirkens kalkmalerier, døbefont, altertavle osv. til at få sat ord og billeder på, hvordan Gud ser ud i konfirmandernes øjne, og hvordan han fremstilles i kunsten og i Bibelen. Efterfølgende har vi så brugt en-to gange i konfirmandstuen på at fremstille egne gudsbilleder med deres konfirmationsord på, som så hænger ved deres bænkerække til konfirmationen.

Vi bruger også kirkerummet, når vi har besøg af en bedemand. Der står en kiste på den rigtige plads, vi hører om de praktiske ting, som en bedemand hjælper familien med, vi taler om, hvad præstens opgave er ved dødsfald, vi finder symboler på liv og død og opstandelse i kirkerummet og på kirkegården, som vi er heldige at have lige udenfor døren.

»Vi har dækket bord i koret foran alteret og spist sammen. Et måltid gør, at man kommer tæt på hinanden på en særlig måde.«

Et måltid vi giver til hinanden

Vi har dækket bord i koret foran alteret og spist sammen. Et måltid gør, at man kommer tæt på hinanden på en særlig måde. Nogle gange har vi aftalt, hvad der hører til morgenmad eller frokost, alt afhængig af, hvornår på dagen vi har timer sammen, og så har de hver især skullet medbringe noget. På den måde understreger vi, at alle er en del af fællesskabet, og at når nogen (noget) mangler, så kan det mærkes. Andre gange har jeg sørget for det hele, hvis det har været et særligt udsat/glemsomt hold. Når vi spiser, må man ikke selv tage, men skal byde

sidemanden for på den måde at understrege, at alt, hvad vi har, er noget vi får givet fra Gud. Det bliver italesat via fortælling og salmer undervejs og har fungeret virkelig godt.

» ... det betyder mere, end jeg havde troet at få taget et billede, hvor man står på prædikestolen eller er ovenover hvælvingerne på loftet.«

Portrætter i kirken

Vi er rundt og kigge i alle afkroge af kirken i starten af forløbet, og med nogle hold har der vist sig en særlig interesse for fx døbefonten, altertavlen, den udskårne døbefont med træguirlander eller vores orgel, som er sat ind i en gammel herskabsbænk. Her har vi så brugt ekstra tid på at sidde, at fortælle, eller få taget billede af konfirmanden. Hvert år laver vi et kort med fællesbillede og med enkeltbillede til alle konfirmander, som de skriver en hilsen til alle i. På den måde slipper de for hver især at købe 15-20 kort til de andre, og at nogle måske ingen kort får. Og det betyder mere, end jeg havde troet at få taget et billede, hvor man står på prædikestolen eller er ovenover hvælvingerne på loftet.

Jeg kan varmt anbefale at bruge kirkerummet i konfirmationsforberedelsen, for det gør noget ved konfirmanderne, at de er vant til at komme i rummet hver uge, og at de kender hver en krog af deres kirke. Det kræver omtænkning af selve konfirmationsforberedelsen. Jeg har utallige laminerede ting, som kan lægges ud, og vi kan lave Cooperative Learning i hele rummet, hvilket har vist sig at være godt for de konfirmander, der har svært ved at sidde stille. Ulempen er, at de ikke er »fikseret« på en stol, som man lettere kan i en konfirmandstue, men at de nærmest kan flyde ud på gulvet. Men jeg synes at ulemperne langt overskygges af gevinsten. Så bare kom i gang i kirkerummet!

»Undervisningen bliver meget mere dynamisk af at foregå i kirkerummet.«

Anmeldelse:

RELATIONS-KOMPETENCE

Af Louise Klinge

Aarhus Universitetsforlag 2018, nr. 11 i serien Pædagogisk rækkevidde

Anmeldt af Hanne Uhre Hansen, religionspædagogisk konsulent i Fyens Stift

At gode relationer til konfirmanderne har stor betydning for konfirmandforberedelsens forløb, er ingen nyhed ... Tværtimod er det en gængs erfaring for de fleste, at måden vi er sammen på, taler til hinanden, agerer over for hinanden osv. har stor indflydelse på, hvordan det hele forløber, og hvordan der bliver taget imod den viden og de tanker og ideer, vi som undervisere gerne vil give videre til konfirmanderne.

Det er ikke nødvendigvis altid så nemt at sætte fingeren på, hvad det er der sker – hverken når det lykkes, eller når det ikke går som planlagt. Vi taler om »kemi« og »stemning« – men faktisk er der et andet mere præcist udtryk; nemlig relationskompetence! Og fordelen ved det begreb er, at det præciserer, hvad det er, vi taler om, og vigtigere endnu, hvordan vi som undervisere kan blive bedre til at agere relationskompetent.

»Vi er alle født ind i fællesskab og i større eller mindre grad i stand til at aflæse andres signaler, sindsstemninger og handlinger, og når vi reagerer hensigtsmæssigt på andres signaler, opfører vi os relationskompetente.«

Det er det, bogen »Relations-kompetence« handler om. Den er hurtigt læst med sine kun 72 sider, men giver utroligt meget stof til eftertanke. Måske fordi den slår ned på det, som kan være ømt at kigge på – det, man ofte bilder sig ind, er enten medfødt eller umuligt at tilegne sig. Bogens pointe er faktisk en anden, nemlig at det ikke er noget, man er, men noget man gør. Vi er alle født ind i fællesskab og i større eller mindre grad i stand til at aflæse andres signaler, sindsstemninger og handlinger, og når vi reagerer hensigtsmæssigt på andres signaler, opfører vi os relationskompetente. Det er dog samtidig også noget, vi udvikler gennem livet – og som kan forstyrres af vores egen »bagage« og fra øjeblik til øjeblik af travlhed/sindsstemning/stres osv. Derfor giver det god mening at blive bevidst om, hvordan den måde, man agerer på som underviser, påvirker konfirmanderne. Ikke mindst fordi helt enkle opmærksomhedspunkter kan have stor effekt.

»Meget forsimplet handler relationskompetence om at have konfirmandens ve og vel på sinde.«

Meget forsimplet handler relationskompetence om at have konfirmandens ve og vel på sinde. Det handler om at forstå, at det er underviserens opgave – og ansvar – at sætte rammer for samværet, og at man derfor som underviser bør være opmærksom på konfirmandens behov for at blive set, hørt og taget alvorlig.

Børn har ifølge bogen tre grundlæggende psykologiske behov, der skal opfyldes for, at de trives og oplever indre motivation for at engagere sig i fx undervisning. Det er selvbestemmelse, dvs.

muligheden for at få indflydelse; kompetence, altså følelsen af at kunne mestre de udfordringer, man bliver stillet over for; og samhørighed som er oplevelsen af at føle sig holdt af og indgå i positive relationer til underviser/præst og kammerater. Har man det i baghovedet, får man muligvis en klarere forståelse for, hvorfor det nogle gange ikke lykkes at skabe motivation og begejstring for det, man ellers selv syntes var så genialt, og samtidig også en idé om, hvor konflikter og misforståelser kan opstå.

Bogen er primært henvendt til lærere i grundskolen. Den er et nedkog af en Ph.d.-afhandling (Lærerens relations-kompetence – kendetegn, betingelser og perspektiver udgivet på forlaget Dafolo 2017), baseret på forudgående feltarbejde i folkeskoler rundt omkring i landet, og eksemplerne er fra skoleverdenen. Alligevel synes jeg, den er absolut læseværdig og givende også for os som præster. Det er nemt at »oversætte« situationerne fra skolestuen til konfirmandstuen, og mekanismerne er genkendelige i snart sagt alle aldre. Og så har den det bedste udgangspunkt af alle: At børn faktisk altid gerne vil være med og gerne vil holdes af – så selv de sværeste relationer har mulighed for at lykkes, hvis vi gør os umage med at agere relationskompetent.